

Ymchwiliad i asedau cymunedol

Annwyl Aelodau'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, gweler isod ein cyflwyniad ysgrifenedig i'r Ymchwiliad i asedau cymunedol.

Mae Shared Assets yn croesawu'r cyfle i gyflwyno tystiolaeth i'r ymgynghoriad hwn, ac yn gwneud hynny i ategu cyflwyniadau ein partneriaid yn y prosiect Mannau Gwyrdd Cydnerth mewn Ffermydd Cymdeithasol a Gerddi, a Chynghrair y Gweithwyr Tir, yn ogystal â sefydliadau eraill yn y trydydd sector sy'n ymwneud â'r gwaith hwn. Ategwn eu haerriad y dylid ystyried tir yn ogystal ag adeiladau fel rhan o adolygiad o brosesau trosglwyddo asedau cymunedol yng Nghymru, er mwyn i gymunedau allu manteisio'n well ar yr ystod o fanteision cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol y gall mwy o fynediad i dir eu cynnig, drwy weithgareddau fel tyfu bwyd a choedwigaeth gymunedol.

Mae [Shared Assets](#) yn fenter gymdeithasol yn meddwl ac yn gwneud gwaith tanc i greu dyfodol cymdeithasol gyfiawn drwy brosiectau ymarferol sy'n adeiladu perthynas newydd rhwng pobl a'r tir. Rydym yn gweithio gyda chymunedau, tirfeddianwyr, ymchwilwyr ac ymgyrchwyr i greu byd lle mae ein perthynas â'r tir yn seiliedig ar stiwardiaeth, tystiolaeth a chyfiawnder. Mae ein gwaith ymgynghori yn cefnogi creu modelau busnes a llywodraethu newydd yn ymarferol ar gyfer tir sy'n creu manteision cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd a rennir. Rydym yn gwneud gwaith ymchwil i ddysgu gyda'r tir ac am y tir, a'r rhai sydd â pherthynas ag ef, i helpu i adeiladu sylfaen dystiolaeth o sut y gallwn weithio gyda'r tir er lles pawb. Rydym yn cydweithio â, cydlynu a chefnogi gweithredwyr a sefydliadau sy'n gweithio dros gyfiawnder yn y system tir.

Gan fod ein partneriaid yn Ffermydd a Gerddi Cymdeithasol wedi ysgrifennu'n fanwl am y cyd-destun yng Nghymru yn eu cyflwyniad i'r ymchwiliad hwn, bydd ein cyflwyniad yn dwyn ynghyd ein profiadau ychwanegol o gefnogi cymunedau i gael mynediad i dir/adeiladau yng Nghymru, yn ogystal â'n gwybodaeth am ddulliau amgen o wledydd eraill o'n degawd o waith yn y sector hwn.

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, yr ydym wedi gweithio gyda nifer o grwpiau a phrosiectau yng Nghymru ar faterion sy'n ymwneud â'r tir. Fel y soniwyd uchod, rydym ar hyn o bryd yn rhan o'r prosiect Mannau Gwyrdd Cydnerth, yn ogystal â phrosiect Coedwigoedd Gogledd Caerdydd lle cawsom ein comisiynu gan Cyfoeth Naturiol Cymru i ymgysylltu ag amrywiaeth o ddefnyddwyr y coetiroedd, gan gynnwys beicwyr mynydd, cerddwyr, rhedwyr a marchogion, i gefnogi mwy o hunanreolaeth gan ddefnyddwyr a lleihau gwrthdaro a difrod i'r amgylchedd. Cyn hyn, roeddem yn ymwneud â [Project Skyline](#) (2018-2019), lle cawsom ein comisiynu gan [Y Cymoedd Gwyrdd](#) i ddarparu cyngor a chefnogaeth arbenigol ar gyfer astudiaeth ddichonoldeb a sefydlwyd i archwilio'r posibilrwydd y gallai cymunedau yng Nghymoedd De Cymru reoli'r dirwedd sy'n amgylchynu eu tref neu bentref. Rydym hefyd yn gweithio'n agos gyda Lais y Goedwig gan gynnwys cyflawni Gwneud Gwaith Coed Lleol (2015-18), gyda'r nod o gefnogi a thyfu mentrau cymdeithasol coetiroedd ledled y DU.

A yw'r fframwaith statudol a pholisi presennol yn grymuso cymunedau yng Nghymru i ddatblygu asedau cymunedol;

Rydym yn cefnogi ymateb Ffermydd a Gerddi Cymdeithasol i'r cwestiwn hwn.

I ba raddau y mae'r cynllun Trosglwyddo Asedau Cymunedol yn hyrwyddo ac yn cefnogi datblygiad effeithiol asedau cymunedol;

[shared assets]

Rydym yn cefnogi ymateb Ffermydd a Gerddi Cymdeithasol i'r cwestiwn hwn.

Archwilio'r rhwystrau a'r heriau y mae cymunedau'n eu hwynebu wrth gymryd perchnogaeth o asedau cyhoeddus neu breifat, gan gynnwys gwasanaethau cyllid a chymorth;

Un o'r rhwystrau cychwynnol mwyaf arwyddocaol y mae cymunedau'n eu hwynebu wrth gymryd perchnogaeth o asedau cyhoeddus neu breifat yw deall pwy sy'n berchen ar ddarn o dir neu adeilad y mae ganddynt ddi-ddordeb mewn ymgymryd ag ef. O'n gwaith gydag awdurdodau lleol a chyrrff llywodraeth genedlaethol yng Nghymru (a thu hwnt), gwyddom nad yw gwybodaeth gyfredol a manwl am eu tir a'u hasedau adeiledig ar gael yn fewnol hyd yn oed yn fewnol, heb sôn am fformat sy'n hygyrch i'r cyhoedd. Rydym yn sylweddoli ei bod yn cymryd cryn dipyn o waith i sefydliadau cyhoeddus gasglu a chynnal y data hwn, ond gallai gwella tryloywder data fel hyn arbed amser, arian ac ymdrech i grwpiau cymunedol a swyddogion cyrrff cyhoeddus, gan na fyddent yn gwastraffu amser yn ystyried asedau nad ydynt yn eiddo i'w cyngor lleol, er enghraifft, neu os yw'n eiddo y gellir ei ddynodi at ddibenion eraill, neu'n anaddas ar gyfer y gweithgaredd penodol y maent am ddechrau arno.

Darganfod pa wersi y gellir eu dysgu o'r tu hwnt i'r ffin â Chymru.

Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae Asedau a Rennir wedi gweithio gyda CPRE a'r New Economics Foundation a Who Owns England? ymchwilio [i ddirywiad ffermydd cyngor yn Lloegr](#), a datblygu [gweledigaeth](#) ar gyfer eu hailfywiogi yn yr 21ain ganrif. Fel rhan o'r gwaith hwn, cynhyrchodd Shared Assets [adolygiad llenyddiaeth](#) o fodelau arloesol a rhai sy'n datblygu o berchnogaeth tir cyhoeddus a rheolaeth yn y DU a thramor, y mae CATs yn un math yn unig ohonynt. Efallai y byddai'n werth darllen yr adolygiad hwn o lenyddiaeth a'r ddogfen y mae'n ei defnyddio o'r Rhwydwaith Mynediad i Dir ledled Ewrop '[Cefnogi mynediad i dir i ffermwyr yn Ewrop - Profiadau a photensial awdurdodau lleol](#)' i ystyried ystod ehangach o opsiynau i gefnogi mynediad cymunedol i asedau yng Nghymru.

Fel rhan o'r prosiect Mannau Gwyrdd Gwydn, rydym wedi cynnal adolygiad o bolisi yng Ngogledd Iwerddon, yr Alban a Lloegr ar dir cyhoeddus a'i waredu, yn ogystal ag i dirfeddianwyr preifat sicrhau bod tir ar gael i gymunedau, i dynnu sylw at y gwahanol ddulliau a ddefnyddir gan bob un o'r gwledydd cartref y tu allan i Gymru, gan gynnwys o ran Trosglwyddo Asedau Cymunedol. Er nad oes yr un o'r dulliau a ddefnyddir yn berffaith efallai, mae deddfwriaeth yn cael ei datblygu ymhellach, yn enwedig yn yr Alban, ynghylch grymuso cymunedau i ymgymryd ag asedau lleol a'u datblygu er budd cymdeithasol ac amgylcheddol ehangaf.